

รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาต่อการครองตน
ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร*

A MODEL FOR APPLYING THE PRINCIPLES OF BUDDHISM TO
STUDENTS' SELF-DISCIPLINE MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
YASOTHON BUDDHIST COLLEGE

พระเทพอดิพิทักษ์ จันทร์โลहित¹, พระครูประยุกต์สารธรรม², สมิตไธโร อภิวัฒน์อมรกุล³, สรวิศ พรหมลี⁴
และ พัฒนา สอดทรัพย์⁵

Phra Therdpitak Janlohit¹, Phrakruprayutsaradham², Smitthai Aphiwatamonkul³, Sorawit Phromlee⁴
and Pattana Sodsup⁵

¹⁻⁵มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

¹⁻⁵ Mahamakut Buddhist University Yasothon Buddhist Collage, Thailand

Corresponding Author's Email: Mahamakut Buddhist University Yasothon Buddhist Collage

Received 13 March 2024; Revised 30 July 2024; Accepted 30 August 2024

บทคัดย่อ

การคุ้มครองและรักษาตนเองของนักเรียนในยุคดิจิทัลนับเป็นหนึ่งในปัญหาที่สำคัญ เนื่องจากมีความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตและการปฏิสัมพันธ์ที่มากขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล เราจึงเห็นปัญหาที่เกิดขึ้น ได้แก่ ความเสี่ยงต่อความปลอดภัยออนไลน์ ขาดความรู้ความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี การเสพติดสื่อและเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม ปัญหาการจัดการเวลาออนไลน์ และขาดการกำกับดูแลและการคำแนะนำจากผู้ใหญ่ เป็นต้น การวิจัยครั้งนี้

* พระเทพอดิพิทักษ์ จันทร์โลहित, พระครูประยุกต์สารธรรม, สมิตไธโร อภิวัฒน์อมรกุล, สรวิศ พรหมลี และ พัฒนา สอดทรัพย์.

(2567). รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาต่อการครองตนของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 4(5), 156-174.

Phra Therdpitak Janlohit, Phrakruprayutsaradham, Smitthai Aphiwatamonkul, Sorawit Phromlee and Pattana Sodsup. (2024). A Model for Applying the Principles of Buddhism to Students' Self-discipline Mahamakut Buddhist University Yasothon Buddhist Collage. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 4(5), 179-197.;

DOI: <https://doi.org/10>

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและข้อเสนอแนะรูปแบบการครองตนของนักศึกษาและคณาจารย์วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสำหรับการครองตนมีค่าเฉลี่ยระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความคิดเห็นและการกระทำที่ถูกต้องตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา โดยมีการนำหลักสังคหวัตถุ หลักอปริหานิยธรรม หลักอิทธิบาท และหลักพรหมวิหารมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพ นักศึกษาได้แสดงความเข้าใจและการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างดีในด้านต่าง ๆ และรูปแบบการครองตนที่ดีคือการรู้จักตนเอง เข้าใจตนเอง และสามารถควบคุมตนเองได้ เป็นผู้ที่มีสติรอบครอบ ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการครองตนเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาตนเองให้มีคุณค่าและสมดุล ช่วยให้ชีวิตเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างมีเสถียรภาพ

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้หลักธรรม, รูปแบบ, การครองตน, วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

Abstract

Protecting and nurturing oneself among students in the digital age is one of the crucial issues because there have been significant changes in lifestyles and relationships due to the use of technology and digital media. We can observe various problems arising, such as online safety risks, lack of proper knowledge and understanding about technology usage, exposure to inappropriate media and content, online time management issues, and lack of supervision and guidance from adults. This research aims to study the level of application of Buddhist moral principles and recommendations for self-governance among students and faculty members at Yosothon College of Religious Studies. The findings reveal that the application of Buddhist moral principles for self-governance has a significantly high average value, indicating correct thoughts and actions aligned with the moral principles of Buddhism.

This includes the application of principles such as the Four Noble Truths, the Eightfold Path, moral precepts, and the principle of mindfulness in daily life effectively. Students demonstrated good understanding and practice of Buddhist moral principles in various aspects, and a good self-governance model entails self-awareness, self-understanding, and self-control, being mindful, and residing in non-aversion. Applying Buddhist moral principles in self-governance is a significant process in personal development to attain value and balance, leading to stable positive transformations in life.

Keywords: Application of Dhamma, Model, Self-discipline, Yasothon Buddhist College

บทนำ

การระบาดของโรคโควิด-19 ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาได้ส่งผลให้การติดต่อเชื่อมกันระหว่างประชากรโลกลดลงอย่างมาก เนื่องจากมีข้อจำกัดในการเคลื่อนย้ายของคนและสินค้าระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นผลมาจากการระบาดของโรคที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมโลกทั้งหมด อย่างไรก็ตาม กระบวนการสร้างความเชื่อมโยงหรือความร่วมมือระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นการพัฒนาของโลกาภิวัตน์ อาจเดินมาสู่จุดที่กระแสการขับเคลื่อนในทางตรงกันข้าม หรือ “Deglobalization” โดยมีความเชื่อว่าการร่วมมือระหว่างประเทศนั้นเป็นการสร้างการแข่งขันเพื่อประโยชน์ของประเทศรายบุคคลทำให้มีความเหลื่อมล้ำและปัญหาที่เกี่ยวข้องกันเป็นผลลัพธ์ในระยะยาว (สันติ ชัยศรีสวัสดิ์สุข, 2565) และในสองทศวรรษที่ผ่านมาของศตวรรษที่ 21 เต็มไปด้วยความโกลาหล (Chaos) เปิดฉากด้วยเหตุการณ์ 9/11 (2001) คลื่นสึนามิในมหาสมุทรอินเดีย (2004) วิกฤตเศรษฐกิจโลก (2007-2008) ตามมาด้วยปัญหาการเมืองอย่าง การถอนตัวออกจากสหภาพยุโรปของสหราชอาณาจักร (2016) และสงครามการค้าที่พัวพันแนบแน่นกับเทคโนโลยีและความมั่นคง (2018-2019) จนเกิดภาวะ “Double Polarization” ที่ความขัดแย้งบานปลายทั้งในประเทศและต่างประเทศไปพร้อมกัน เริ่มมีข้อถกเถียงถึงการจัดระเบียบโลกใหม่เพื่อลดความปั่นป่วนทางเศรษฐกิจและการเมือง หนึ่งในข้อเสนอที่น่าสนใจคือ

การกลับไปหาโลกาภิวัตน์แบบเก่า พร้อมกับสร้างชาตินิยมแบบใหม่ (วีระยุทธ กาญจน์ชูฉัตร, 2560) สถานะการณ์ดังกล่าวส่งผลต่อการครองตนหรือการดำรงชีวิตของผู้คนในศตวรรษที่ 21 และโดยทั่วไปคนส่วนใหญ่มักจะถือเอาช่วงปีใหม่เป็นเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงชีวิต เพราะเห็นว่าเป็นฤกษ์งามยามดี เหมาะที่จะเริ่มต้นสิ่งใหม่ ๆ ดังนั้น จึงขอถือโอกาสนี้เสนอแนวคิดและหลักปฏิบัติในเรื่องการครองตน ครองคน และครองงานซึ่ง พระธรรมเมธาภรณ์ (ระแบบ ฐิตญา โณ) (2553) ได้เคยแสดงเป็นธรรมเทศนาไว้และเห็นว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ทำงานไม่ว่าจะเป็นระดับผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติก็สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าแก่ตนได้อยู่เสมอ ทั้งนี้ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2564) ได้เรียบเรียงใหม่พร้อมสรุปในแต่เรื่องมา ดังนี้ คำว่า “ตน” โดยความหมายแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ กายและจิต หากกายและจิตแยกจากกันเมื่อไร ตน ก็จะหายไป ถ้ามีกายไม่มีจิต ก็เรียกว่า “ซากศพ” หากมีแต่จิต แต่ไม่มีกาย เรียกว่า “เจตภูมิจิตหรือวิญญาณ” ดังนั้น ตนจึงรวมทั้งกายและจิตเข้าด้วยกัน ในทางพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับจิตเป็นพิเศษ เพราะจิตใจสามารถพัฒนาให้สูงขึ้นได้ โดยทั่วไปคนมักให้ความสำคัญแก่ร่างกาย มีการบำรุงรักษา มีการบริหารร่างกายด้วยวิธีต่าง ๆ โดยไม่คำนึงถึงจิตใจ ทั้ง ๆ ที่ใจมีความสำคัญยิ่ง ความดีความชั่วที่บุคคลกระทำมักเริ่มมาจากใจเป็นเบื้องต้น การบำรุงรักษาชีวิต ทางพุทธศาสนาจึงเน้นไปที่จิตใจ แต่ขณะเดียวกันก็ยอมรับความจริงที่ว่า สัตว์โลกทั้งหลายอยู่ได้ด้วยอาหาร แต่ถือว่าเป็นเรื่องรองลงมา อีกทั้งความต้องการทางร่างกายก็มีข้อจำกัดในตัวมันเอง ส่วนจิตใจนั้นได้มีการศึกษาพัฒนาไว้โดยนัยต่าง ๆ เพื่อให้เข้าถึงความสะอาด สงบและความสว่างตามหลักศีล สมาธิ และปัญญาโดยลำดับ ในขั้นปฏิบัติก็เริ่มที่ตนเองก่อนโดยใช้หลักเดียวกับที่บุคคลกระทำต่อร่างกายคือบำรุง บำบัด รักษา และป้องกัน ท่านกล่าวว่าในการที่บุคคลจะครองตนให้ได้ดีมีสุข จำเป็นต้องอาศัยความสำนึกเห็นคุณค่าของตน เห็นความรับผิดชอบที่ตนจะต้องมีต่อตนเอง พระพุทธองค์ได้ทรงเคยกล่าวไว้ว่า “ความรักอื่นเสมอด้วยตนไม่มี” ถ้าบุคคลรู้ตนเป็นที่รักหรือพูดง่าย ๆ ว่ารักตนเองแล้ว ก็ต้องคุ้มครองรักษาตน ไว้ให้ดี และมีการเตือนตนด้วยตน พิจารณา ตรวจสอบตนด้วยตน บุคคลผู้ปรารถนาความเจริญก้าวหน้าในชีวิต จะต้องทราบอุปสรรคอันเป็นปัจจัยที่จะก่อให้เกิดผลดังที่ตนมุ่งหมาย ซึ่งในที่นี้ได้ให้หลักไว้ 4 เรื่อง คือ (1) พากุศลจะ ได้แก่ การศึกษาและการสดับตรับฟัง (2) ความฉลาดในศิลปะ (3) การมีวินัยในตนเอง และ (4) การกล่าววาจาเป็นสุภาพหรือปิยวาจา และ

“การครองคน” นี้ท่านบอกว่าผู้บริหารต้องเป็นคนประพฤติปฏิบัติธรรมด้วยจึงจะสามารถว่ากล่าวตักเตือนผู้อื่นได้ เพราะหากเป็นคนไม่มีธรรมะ เมื่อตนบกพร่องก็ยากที่จะให้คนอื่นเชื่อถือหรือปฏิบัติตาม ดังนั้น การครองคนจึงต้องครองใจให้เข้าถึงใจ เพราะหากครองด้วยกฎเกณฑ์ระเบียบ กฎหมาย คนก็ให้ความเคารพนับถือตามธรรมดา แต่หากครองด้วยใจแล้วโอกาสจะให้ความร่วมมือร่วมความคิดและร่วมทำประโยชน์ที่พึงประสงค์ก็จะบังเกิดขึ้นโดยง่าย ไม่เกิดการต่อต้านทั้งต่อหน้าและลับหลัง ส่วนการ “ครองงาน” อันเป็นเรื่องสุดท้าย ท่านบอกว่าให้เริ่มด้วยความขยันหมั่นเพียร แม้แต่พระพุทธเจ้าเองก็ทรงเป็นแบบอย่างของความเพียรก่อนจะสำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งการครองงานนี้มีขั้นตอน คือ (1) ทำงานที่มาถึงให้สำเร็จลุล่วงไป หมายถึง วันนี้มีอะไรต้องทำ ก็พยายามทำงานนั้นให้สำเร็จเสร็จสิ้นไป ไม่คั่งค้าง ผัดวันประกันพรุ่ง (2) งานที่แทรกซ้อนขึ้นมา แม้จะเป็นงานจรงก็ควรทำให้สำเร็จด้วยเพื่อมิให้งานพอกพูน (3) ให้ทำงานด้วยความขยันเอาจริงเอาจัง ไม่ให้ความสำคัญกับปัจจัยภายนอก เช่น ไม่อ้างว่าหนาวไป ร้อนไป เลยไม่ทำงานนั้น ๆ แต่ถือว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องธรรมชาติที่จะต้องอดทน (4) มีสติในการทำงานอยู่เสมอ คือ ก่อนทำ ระหว่างทำ และหลังทำ รู้ว่าตนกำลังทำอะไร หากมีสติตลอดเวลาในการทำงานทั้งสามช่วงดังกล่าว กิจการงานต่าง ๆ ก็จะไม่มีความบกพร่องเกิดขึ้น เพราะรู้ตัวตลอดเวลาว่าทำอะไรอยู่ (5) งานที่จะต้องเป็นงานที่สะอาดคือเป็นสัมมาชีพ หมายถึง อาชีพที่ถูกต้องดีงาม เพราะสามารถทำได้อย่างยั่งยืน มั่นคงและไม่ผิดศีลธรรม และ (6) ใคร่ครวญก่อนแล้วจึงกระทำ หมายถึง งานทุกอย่างควรมีการวางแผน ศึกษาข้อมูลและประเมิน สรุปผล ซึ่งจะสามารถทำให้เห็นแนวทางการปฏิบัติ ไม่เสียเวลาและเกิดผลดี

การคุ้มครองและรักษาตนเองของนักเรียน นักศึกษาในยุคดิจิทัลนับเป็นหนึ่งในปัญหาที่สำคัญ เนื่องจากมีความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตและการปฏิสัมพันธ์ที่มากขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล เราจึงเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นได้แก่ (1) ความเสี่ยงต่อความปลอดภัยออนไลน์ นักเรียนอาจต้องเผชิญกับการละเมิดความเป็นส่วนตัวออนไลน์ เช่น การแอบดูหรือการแพร่กระจายข้อมูลส่วนตัวโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือการโจมตีทางอินเทอร์เน็ต (Cyberbullying) ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อสุขภาพจิตและการเรียนรู้ของนักเรียนได้ (2) ขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี บางครั้งนักเรียนอาจไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับความเสี่ยงและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้เทคโนโลยี เช่น การแชร์ข้อมูลส่วนตัวออนไลน์หรือการเผชิญกับความเสี่ยงจากการสื่อสารกับคนที่ไม่รู้จักในโลกดิจิทัล (3) การเสพติดสื่อและเนื้อหาที่

ไม่เหมาะสม นักเรียนอาจได้รับผลกระทบจากการเสพติดสื่อสารมวลชนและเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมในโลกดิจิทัล เช่น การเล่นเกมหรือการรับชมสื่อที่มีเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมสำหรับวัยน้อย (4) ปัญหาการจัดการเวลาออนไลน์ การใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลอาจทำให้นักเรียนตกอยู่ในการใช้เวลาออนไลน์มากเกินไป ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่ออารมณ์ สุขภาพในการเรียนรู้ และสุขภาพทั่วไป (5) ขาดการสนับสนุนและคำแนะนำจากผู้ใหญ่ บางครั้งนักเรียนอาจขาดการสนับสนุนและคำแนะนำจากผู้ใหญ่เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลที่เหมาะสม ซึ่งอาจทำให้พวกเขาไม่มีความเข้าใจและไม่มีวิจารณญาณที่เพียงพอในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกดิจิทัล เพื่อแก้ไขปัญหเหล่านี้ จึงจำเป็นต้องมีการสร้างการเข้าใจและการฝึกอบรมเกี่ยวกับความปลอดภัยออนไลน์และการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับนักเรียน รวมถึงการสนับสนุนจากชุมชนการศึกษาและครอบครัวในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและสมดุลสำหรับการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลในชีวิตประจำวันของนักเรียนในยุคดิจิทัล การสร้างนวัตกรรมและนโยบายที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันเป็นสิ่งสำคัญ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาต่อการครองตนของนักศึกษาและคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการสร้างรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาต่อการครองตนของนักศึกษาและคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัย ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นดังต่อไปนี้ (1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา (2) แนวคิดหลักการบริหารสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา (3) หลักธรรมคือหลักทฤษฎีภูมิคุ้มกันภัยประโยชน์ (4) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (5) สภาพพื้นที่

ที่ศึกษา คือมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร และ (6) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบผสมผสาน (Mixed Research) คือวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบผสมผสาน (Mixed Research) คือวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้ประชากรแบบศึกษาทั้งหมดจากค่าพารามิเตอร์ (Parameter) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยใช้กลุ่มประชากรทั้งหมดโดยการหาค่าพารามิเตอร์ (Parameter) ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ทั้งหมด ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 13 รูป/คน ประกอบด้วยคณาจารย์จำนวน 3 คน ผู้แทนจากนักศึกษา จำนวน 10 รูป/คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) พิจารณาจากคุณสมบัติส่วนบุคคล สถานะ ความชำนาญและประสบการณ์เชิงประจักษ์ ตรวจสอบสามเส้าข้อมูลแล้วทำการตีความ วิเคราะห์ สังเคราะห์และอธิบายเชิงพรรณนา (Descriptive)

1. ประชากร (Population)

ประชากรที่ใช้ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ (1) นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ประจำปีการศึกษา 2566 จำนวน 250 รูป/คน และ (2) คณาจารย์ จำนวน 15 รูป/คน รวม 265 รูป/คน

2. กลุ่มเป้าหมาย (Target Group)

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 265 รูป/คน เป็นการเก็บข้อมูลแบบ 100% และใช้ค่าพารามิเตอร์ (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ในการแปลผล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการเก็บรวบรวมจากแบบสอบถาม จำนวน 265 ชุด

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้มาจากการศึกษา ค้นคว้าจากเอกสาร แนวคิดทฤษฎีและผลการวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมาจากสถาบันการศึกษา สถาบันวิจัยแห่งชาติ สถาบันวิจัยต่าง ๆ จากห้องสมุดวิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ และจากสื่อออนไลน์ต่าง ๆ

ตัวแปรที่ใช้ศึกษาวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ

- 1) ปัจจัยส่วนบุคคล (เพศ, อายุ, ระดับชั้น/ปีการศึกษา)
- 2) กระบวนการบริหารการศึกษา
- 3) ระดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
- 4) การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ และหลักพรหมวิหาร 4

2. ตัวแปรตาม

1) รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาต่อการครองตนของ นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหาภูมิภุมราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) แบบ 100% และใช้ค่าพารามิเตอร์ในการแปลผลทางสถิติ

1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณได้แก่ แบบสอบถามเป็นไปตามมาตราส่วน ประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale)

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

1) ศึกษาตำราเอกสารแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการ ประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาต่อการครองตนของนักศึกษาและคณาจารย์

2) กำหนดโครงสร้างของเครื่องมือโดยการจัดทำตารางโครงสร้างและเนื้อหาเสนอ ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและการปรับแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ตามระเบียบวิธี วิจัย

3) สร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ เพื่อสอบถามความคิดเห็น เกี่ยวกับหลักธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาต่อการครองตนของ นักศึกษา

4) นำแบบสอบถามเสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการวิจัย หากมีข้อบกพร่องนำมาปรับปรุงแก้ไข พร้อมทั้งนำเสนอใหม่จนกว่าจะได้รับความสมบูรณ์มากที่สุด

5) นำคำถามและเนื้อหาตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ลงความเห็นและให้คะแนนเพื่อใช้คำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย (Index of Item-Objective Congruence : IOC) โดยคะแนนรายข้อที่ได้จากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 ท่าน ดังนี้

คะแนนเท่ากับ +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

คะแนนเท่ากับ 0 เมื่อไม่แน่ใจหรือข้อคำถามมีลักษณะคลุมเครือไม่ชัดเจน

คะแนนเท่ากับ -1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามไม่ตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

เกณฑ์การพิจารณาเลือกข้อคำถามโดยพิจารณาจากข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องไม่ต่ำกว่า 0.50 ถ้าข้อคำถามใดมีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.50 ต้องนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ หากผลการตรวจสอบคุณภาพขอเครื่องมือ พบว่า ข้อคำถามข้อใดมีค่าดัชนีความสอดคล้องสูงกว่า 0.50 ขึ้นไป จึงนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ผลการตรวจสอบสรุปประเด็นโดยหาค่า IOC ได้ทั้งหมดเท่ากับ 1.00 (ภาคผนวก)

6) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 รูป/คน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจด้านภาษา คำชี้แจงในประเด็นต่าง ๆ ของแบบสอบถาม และวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบสอบถามคือค่าความเที่ยง (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1970) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.76 (ภาคผนวก)

7) เครื่องการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านเนื้อหา ด้านข้อมูลและด้านเวลา ติความ วิเคราะห์ สังเคราะห์แล้วอธิบายเชิงพรรณนา

8) จัดพิมพ์เครื่องมือแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปเก็บข้อมูลในการวิจัยโดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือเป็นไปตามภาพประกอบที่ 3.1 ดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อธิบายให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ในการวิจัย ทั้งได้เก็บแบบสอบถามไว้เป็นความลับอีกด้วย ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติพื้นฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติพื้นฐานโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ได้แก่สถิติพื้นฐาน ดังนี้

1) ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ และระดับการศึกษาโดยการใช้สูตร

$$\text{ร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนที่ต้องการหา} \times 100}{\text{จำนวนทั้งหมด}}$$

2) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้สูตร

$$SD (\sigma) = \sqrt{\frac{n \sum x^2 - (\sum x)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ SD แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 $\sum x^2$ แทน ผลรวมกำลังสองของคะแนนทั้งหมด
 $(\sum x)^2$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง
 N แทน ขนาดของประชากร

2. สถิติที่ใช้หาคุณภาพของเครื่องมือ

1) หาค่าเที่ยงตรงของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญและใช้ค่าดัชนี IOC (Index of Item – Objective Congruence)

2) หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามโดยวิธี Item – Total Correlation โดยวิธีใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ

3) หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาต่อการครองตนของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ” ผู้วิจัยพบข้อสรุป ดังต่อไปนี้

ข้อมูลพื้นฐาน ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็น เพศชาย จำนวน 112 รูป คิดเป็นร้อยละ 42.26 และเพศหญิง จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 57.73

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ศึกษาระดับการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาต่อการครองตนของนักศึกษาและคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร พบว่า ระดับการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาต่อการครองตน ปรากฏตามตารางที่ 2 ดังนี้

การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาต่อการครองตนของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร	ระดับปฏิบัติการ					
	ชาย			หญิง		
	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล
1. การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4	4.07	0.54	มาก	3.90	0.60	มาก
2. การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4	4.14	0.50	มาก	3.90	0.70	มาก
3. การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4	4.11	0.04	มาก	3.78	0.52	มาก
4. การประยุกต์ใช้หลักอปรีหานियธรรม 7	4.12	0.52	มาก	3.93	0.60	มาก
รวม	3.61	0.50	มาก	3.87	0.61	
ผลรวมเฉลี่ย	μ 3.61	σ 0.40	มาก	μ 3.87	σ 0.60	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาต่อการครองตนของ นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ โดยรวมมีค่าเฉลี่ย ระดับมาก ($\mu = 3.61$) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังต่อไปนี้ การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 (ทาน-ปิยวาจา-อตถจริยา-สมนัตตา) มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\mu = 4.14$), การประยุกต์ใช้หลัก อปริหานิยธรรม 7 (ประชุมเนื่องนิตย-เริ่ม เลิกประชุม พร้อมเพรียง-ยอมรับมติที่ประชุมในการ แก้ปัญหา-ยอมรับ เคารพ ผู้อาวุโส-ดูแล สงเคราะห์ ผู้ด้อยโอกาส-ส่งเสริม รักษา ประเพณี วัฒนธรรม-ส่งเสริม ทำนุบำรุงศาสนา) มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\mu = 4.12$), การประยุกต์ใช้หลัก อิทธิบาท 4 (ฉันทะ-วิริยะ-จิตตะ-วิมังสา) มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\mu = 4.11$), และการประยุกต์ใช้ หลักพรหมวิหาร 4 (เมตตา-กรุณา-มุทิตา-อุเบกขา) มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\mu = 4.07$)

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการสร้างรูปแบบการ ประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาต่อการครองตนของนักศึกษาและคณาจารย์ของ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ผลการวิจัยค้นพบในประเด็น ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยสรุปภาพรวมได้ 2 ประเด็น คือ การให้ความหมายร่วม ที่ตรงกันก่อนการสร้างรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย การครองตน ครองคน และครองงาน หลัก 3 ประการนี้เป็นรากฐานของความสำเร็จในการ สร้างรูปแบบ

ข้อเสนอแนะประเด็นที่ 1 ความหมายร่วม

1) การครองตน หมายถึง ภาระบวณการหรือการดำเนินชีวิตที่ผู้คนใช้เพื่อความ สงบและความมั่นคงในชีวิตส่วนตัวของตนเอง การครองตนจะเกี่ยวข้องกับการเลือกทำสิ่งที่ดี ที่สุดสำหรับตนเองในทุกมิติของชีวิต เช่น การเลือกอาหารที่เหมาะสมสำหรับสุขภาพ, การ ตัดสินใจในการเลือกงานหรือการศึกษาที่เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของตนเอง เป็นต้น

2) การครองคน หมายถึง ภาระบวณการหรือการดำเนินชีวิตที่ผู้คนใช้เพื่อดูแล และสนับสนุนผู้อื่น การครองคนสามารถแสดงออกผ่านการให้คำปรึกษา, การสนับสนุนทาง

อารมณ์, การช่วยเหลือในเรื่องทางวัฒนธรรมหรือการเศรษฐกิจ เป็นต้น การครองคนมักจะมี ความสำคัญในครอบครัว, องค์กร, หรือสังคมทั้งหมด

3) การครองงาน หมายถึง กระบวนการหรือการดำเนินชีวิตที่ผู้คนใช้เพื่อ บริหารจัดการหรือสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการทำงาน การครองงานอาจ หมายถึงการวางแผนและการจัดการเวลา, การสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่เป็นระบบและมี ประสิทธิภาพ, การสร้างการตัดสินใจที่ถูกต้องเพื่อการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น การครองงานมักจะเกี่ยวข้องกับองค์กรหรือสถานประกอบการในมิติต่าง ๆ ทั้งการดูแลและ สนับสนุนพนักงาน, การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพ, และการ สร้างนวัตกรรมในการทำงาน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะประเด็นที่ 2 รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการครองตน เมื่อศึกษาตามเค้า โครงสร้างเป็นการปฏิบัติตามธรรมเนียมและวิธีการในชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับสอง หลักธรรมสำคัญ คือ การปฏิบัติตามพระพุทธศาสนาในด้านการพัฒนาสมองและใจจากธรรม ธรรมเนียมที่ดีและการพัฒนาคุณธรรม สองประการนี้จะช่วยให้คนสามารถปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้น ทั้งด้านจิตใจและการกระทำในชีวิตประจำวัน ดังนี้

1) การครองคน การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถ แสดงออกผ่านการให้คำปรึกษาและการสนับสนุนทางจิตทางทางอารมณ์ของผู้คน โดยการสอน และสนับสนุนให้ผู้คนเข้าใจและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาในชีวิตประจำวัน เช่น การเสนอคำแนะนำในการแก้ไขปัญหาโดยใช้หลักการเมตตาและสงบใจ การสนับสนุนให้ผู้คน รับผิดชอบและมีความตั้งใจในการพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น

2) การครองงาน การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถ แสดงออกผ่านการสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่เป็นระบบและมีความเป็นมาตรฐาน โดยการ สร้างบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความสงบและเอื้ออารีต่อผู้ทำงาน การสนับสนุนให้มีการทำงาน เป็นทีมที่มีความสัมพันธ์ที่ดีและร่วมมือกัน การสร้างวัฒนธรรมการตัดสินใจที่เป็นระบบและมี สมดุล เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะและความสามารถของผู้ ทำงานในองค์กร

อภิปรายผล

ข้อค้นพบจากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสำหรับการครองตนของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และวิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธรมีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\mu = 3.61$) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความคิดเห็นและการกระทำที่ถูกต้องตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา โดยมีการนำหลักสังคหวัตถุ หลักอปริหานิยาม หลักอิทธิบาท และหลักพรหมวิหารมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น คณาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธรได้แสดงความเข้าใจและการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างดีในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะในการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ หลักอปริหานิยาม หลักอิทธิบาท และหลักพรหมวิหาร โดยมีค่าเฉลี่ยระดับมากทั้งหมด ทั้งนี้ คณาจารย์และนักศึกษาจึงมีความสามารถในการปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสามารถในการส่งเสริมและสนับสนุนผู้อื่นในการพัฒนาสมองและใจจากธรรมเนียนที่ดีและการพัฒนาคุณธรรมให้เป็นที่ประจักษ์ เพื่อสร้างสังคมที่มีคุณค่าและสันติภาพในการดำรงชีวิตประจำวันอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พระครูพิพัฒน์จันทรังษี และคณะ (2565) ที่ศึกษาเรื่อง พระพุทธศาสนากับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ผลการศึกษาสรุปประเด็นได้พบว่า พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญเป็นหลักความเชื่อและปัจจัยที่มีส่วนสำคัญในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้ทันสมัย การปรับเปลี่ยนเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อตอบสนองกับความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตที่ส่งผลให้การบริหารทรัพยากรมนุษย์ต้องเปลี่ยนแปลงด้วย นอกจากนี้ การใช้สมาร์ทโฟนมีบทบาทสำคัญในการดำเนินการและการเชื่อมโยงกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น องค์กรต้องเตรียมพร้อมและปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานตามการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและสังคมที่เกิดขึ้น การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ต้องใช้แนวคิดและกลยุทธ์ที่แตกต่างเพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การใช้เครื่องมือสื่อสารสังคมออนไลน์ช่วยให้การแสดงความความคิดเห็นและการสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและอิสระมากขึ้น การประยุกต์ใช้แนวคิดและคำสอนจากพระพุทธศาสนาในการพัฒนากลยุทธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในองค์กร เมื่อมีความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนาและศาสตร์การบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างเท่าเทียม จะสามารถสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกด้านได้ เช่น การ

บริหารคนและองค์กรให้ยั่งยืนและเป็นประโยชน์ต่อองค์กรในระยะยาว การบูรณาการระหว่าง ศาสตร์และความเข้าใจทางพระพุทธศาสนาและการบริหารทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่สุดในการสร้างพัฒนาที่ยั่งยืนในองค์กรและสังคมได้อย่างครบวงจรและอย่างยั่งยืน

และสอดคล้องกับการศึกษาของ พระเสกสรวร ฐานยุตโต และคณะ (2565) ที่ศึกษา เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมชนราษฎร์ บำรุง อำเภอบุโขยง จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า (1) การพัฒนาคุณธรรม เป็นการ กระทำให้ดียิ่งขึ้นหรือเจริญมากขึ้น การนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาพัฒนาด้าน คุณธรรมของนักเรียนทั้งในด้านการปลูกฝังด้านคุณธรรมให้มีความรู้ด้านปัญญาเพื่อประโยชน์ แก่ตนและสังคมซึ่งมีพื้นฐานมาจากหลักศีลธรรมทางศาสนาค่านิยม วัฒนธรรมประเพณีและ วัฒนธรรมอันดีงาม (2) สภาพการพัฒนาคุณธรรมเป็นการพัฒนาให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์ ความอดทน เคารพกฎระเบียบ กติกา มีมารยาทและมีสติปัญญาอันดีงามเพื่อประโยชน์แก่ตน และสังคมซึ่งมีพื้นฐานมาจากหลักศีลธรรมทางศาสนา หลักกฎหมาย จรรยาบรรณวิชาชีพ (3) การนำเอาหลักคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์และตำราทางพระพุทธศาสนา มาเป็นหลักคำสอนและข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฏศีลธรรมใน

ข้อค้นพบจากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 พบว่า การครองตนคือการรู้จักตนเอง เข้าใจตนเอง และสามารถควบคุมตนเองได้ เป็นผู้ที่มีสติรอบครอบตั้งอยู่ในความไม่ประมาท การ ประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการครองตนเป็นกระบวนการที่สำคัญในการ พัฒนาตนเองให้มีคุณค่าและสมดุลในทุกด้านของชีวิตโดยการศึกษาและปฏิบัติตามเค้า โครงสร้างของหลักธรรมที่สอดคล้องกับพระพุทธศาสนา เราสามารถช่วยให้ชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างมีเสถียรภาพ คือ (1) การครองคน การประยุกต์ใช้หลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาสามารถช่วยให้เราเป็นผู้มีเหตุผลและสงบในการจัดการกับอารมณ์และปัญหาที่ เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เราสามารถใช้หลักการเมตตาและสงบใจในการเสนอคำแนะนำและ สนับสนุนผู้อื่นในการพัฒนาตนเอง ทั้งยังเรียนรู้และปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในการมีชีวิตที่มีคุณค่าและสุขภาพจิตอย่างแท้จริง และ (2) การครองงาน การประยุกต์ใช้ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการครองงานช่วยให้เราสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่มีความ เป็นมาตรฐานและเต็มไปด้วยความเป็นกลางและสงบ เราสามารถสร้างบรรยากาศที่เต็มไปด้วย

ความสัมพันธ์ที่ดีและการทำงานเป็นทีมที่มีสมดุลและมีความสุข นอกจากนี้ เรายังสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการตัดสินใจที่ถูกต้องและเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะและความสามารถของพนักงานในองค์กร ในทำนองเดียวกัน เราสามารถใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาตนเองและสร้างสังคมที่มีคุณค่าและสันติภาพได้อย่างยั่งยืน การครองตนด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นการเรียนรู้และปฏิบัติตามเส้นทางสู่ความสุขและความเป็นสิริมงคลในชีวิต สอดคล้องกับการศึกษาของ เจริญชัย กุลวัฒนาพร (2565) ที่ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับการบริหารจัดการความขัดแย้งในองค์กร สรุปประเด็นสำคัญได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการความขัดแย้งในองค์กรเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการลดความขัดแย้งหรือหมดไป การศึกษาพบว่า ความเข้าใจถึงเหตุปัจจัยของปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากเป็นเรื่องที่อ่อนไหวต่อบุคคลในองค์กร และการเข้าใจแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยใช้หลักของความสามัคคี เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้คนในองค์กรทำงานร่วมกันอย่างมีความสุขและสามารถแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพได้ หลักสามัคคีธรรมที่ได้กล่าวถึง ในการรู้จักประนีประนอม ยอมกัน ไม่ทะเลาะวิวาทแก่งแย่งกัน รู้จักตกลงกันด้วยไมตรีจิต และมีความร่วมมือกัน เป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้คนในองค์กรมีความสามัคคีและเข้าใจกันอย่างดี เพื่อการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารความขัดแย้งในองค์กรจึงต้องมีการทำความเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงวิธีการหรือเทคนิคในการจัดการกับความขัดแย้ง โดยการพยายามแก้ไขอย่างเหมาะสมเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความสุขและมีความเชื่อมั่นในการทำงาน ซึ่งเป็นการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นและการบริหารความขัดแย้งในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และสอดคล้องกับการศึกษาของ พระธนิษฐ ศรีสมบัติ และคณะ (2566) ที่ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน และครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า (1) การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตนครองคนและครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือหลักพุทธธรรมในการการครองงาน : อิทธิบาท 4 รองลงมา คือ หลักพุทธธรรมในการการครองคน : สังคหวัตถุ 4 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หลักพุทธธรรมในการครองตน : สปัปฐพีธรรม 7 (2) ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและ

ครูผู้สอนต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตนครองคนและครองงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งที่ต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ยกเว้นประสบการณ์การทำงานที่ต่างกัน รายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (3) แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน และครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษา ได้แนวทางดังนี้ บุคลากรในสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้มีความรู้และเข้าใจในหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบ กฎ ข้อบังคับ มติ กฎหมายและนโยบายอย่างถ่องแท้และมีทักษะความสามารถในการนำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี รักและชอบงานที่ทำอย่างเต็มใจ จริงใจและทุ่มเท

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2521) หลักสูตรใหม่. เอกสารแนะนำหลักสูตร ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2564). เล่าสู่กันฟังเรื่อง ครองตน ครองคน ครองงาน หลักปฏิบัติของผู้บริหารและคนทำงาน. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2566. จาก: http://www.culture.go.th/culture_th/ewt_news.php?nid=5512&filename=i

เจริญชัย กุลวัฒนาพร. (2565). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับการบริหารจัดการความขัดแย้งในองค์กร. วารสารวิจัยวิชาการ. 4(3), 283-296.

พระครูพิพัฒน์จันทรังษี, อภินันท์ จันตะนี, และอริย์ธัช เลิศรวมโชค. (2565). พระพุทธศาสนากับการบริหารทรัพยากรมนุษย์. วารสารพุทธศาสตร์ มจร อุบลราชธานี. 4(2), 50-58.

พระธนิษฐ์ ศรีสมบัติ, จิราภรณ์ ผืนสว่าง และสุเทพ เมย์ไธสง. (2566). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน และครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์. 7(1), 1-11.

- พระธรรมเมธาภรณ์. (ระแบบ ฐิติญาโณ). (2553). บริหารตน บริหารคน บริหารงาน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กองทุนไตรรัตน์นภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แปดสิบเจ็ด จำกัด.
- พระเสกสรร ฐานยุตโต, สุธัทสน์ ประทุมแก้ว, และพระพรสวรรค์ ฐิติญาโณ. (2565). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง อำเภอชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์. 7(3), 94-102.
- วิเชียร เกตุสิงห์. (2540). สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีระยุทธ กาญจน์ชูฉัตร. (2560). โลกาภิวัตน์เก่า ชาตินิยมใหม่ คือทางแก้ไขโลกปั่นป่วน. เรียกใช้เมื่อ 2 มกราคม 2566. จาก <https://www.the101.world/old-globalization-and-new-nationalism/>
- สันติ ชัยศรีสวัสดิ์สุข. (2565). เมื่อสิ้นยุคโลกาภิวัตน์. เรียกใช้เมื่อ 2 มกราคม 2566 จาก: <https://www.the101.world/old-globalization-and-new-nationalism/>